

Neujahrstag – 1. Jänner

د نوي کال ورځ - د جنوري لومړی

<p>Seit vielen hunderttausend Jahren erfährt der Mensch die Veränderungen in seiner Umgebung: Tag und Nacht in kurzer Folge. Und der Ablauf von Witterung und Jahreszeiten in längerer Folge.</p>	<p>د سلگونو زرو کلونو لپاره، انسانانو په خپل چاپیریال کې بدلونونه تجربه کړي دي. شپه او ورځ په چټکۍ سره او په اوږده ترتیب کې د هوا او موسمونو پرمختګ</p>
<p>Diese Beobachtungen waren für Ackerbau und Viehzucht, also die Ernährung, lebenswichtig. Aus der erkannten Wiederholung der Witterungen entstand der Begriff: das Jahr.</p>	<p>دا کتنې د کرنې او مالدارۍ د نسل لپاره حیاتي وي، د بیلګې په توګه تغذیه. مفهوم د هوا د پیژندل شوي تکرار څخه راڅرګند شو: کال</p>
<p>Lange war man der Ansicht, die Sonne dreht sich um die Erde. Das war das geozentrische Weltbild.</p>	<p>د اوږدې مودې لپاره داسې انګیرل کېده چې لمر د ځمکې شاوخوا ګرځي. دا د جیو سینټریک نړۍ لید و</p>
<p>Aber schon im Persien und im Griechenland der Antike, also vor über 2.000 Jahren, kamen manche Astronomen zu einer anderen Ansicht. Die sagten, die Erde dreht sich um die Sonne. Das ist das heliozentrische Weltbild.</p>	<p>مګر د لرغوني فارس او یونان په څیر، 2000 کاله دمخه، ځینې ستورپوهان یو بل نظر ته راغلل. دوی وویل چې ځمکه د لمر شاوخوا ګرځي. دا د هیلو سینټریک نړۍ لید دی</p>
<p>Vor 500 Jahren bewiesen Wissenschaftler mit ihre Berechnungen, daß die Erde um die Sonne kreist und nicht umgekehrt. (Galilei, Kopernikus)</p>	<p>کاله وړاندې ساینس پوهانو په خپلو محاسبو ثابتې کړه ۵۰۰ چې ځمکه د لمر په شاوخوا نه بلکې د لمر شاوخوا ګرځي. (ګالیلېو، کوپرنیکس)</p>
<p>Die Bahn der Erde um die Sonne sah man als Kreis oder Ellipse an. Der Kreis und die Ellipse sind in sich geschlossen. Man kann einer solchen Bahn endlos folgen.</p>	<p>د لمر په شاوخوا کې د ځمکې مدار د یوې دایرې یا بیضوي په توګه لیدل کېده. دایره او بیضاوی په ځان کې دی. تاسو کولی شئ دا ډول لاره په نه ختمیدونکي ډول تعقیب کړئ</p>
<p>Sie haben aber einen endlichen Umfang. Auf einer Kreisbahn kann man beliebig jeden Punkt zum Anfang, zum Jahresbeginn erklären. Also suchte man nach einem besonderen Punkt.</p>	<p>مګر دوی یو محدود ساحه لري. په یوه سرکلر لاره کې تاسو کولی شئ هر ټکی د پیل په توګه اعلان کړئ، د کال پیل. نو دوی د ځانګړو ټکو په لټه کې دي</p>
<p>Ein solcher Punkt ist, wenn die Zeit des Tages und die Zeit der Nacht gleich lange ist. Die Tag- und Nachtgleiche gibt es zwei Mal im Jahr.</p>	<p>یو داسې ټکی دی چې د ورځې وخت او د شپې وخت مساوي وي. انډول په کال کې دوه ځله واقع کیږي</p>
<p>Man orientierte sich an dem Punkt, als der Tag, die helle Zeit, länger wird als die Nacht, die dunkle Zeit, zwischen zwei Höchstständen der Sonne (der Mittag) .</p>	<p>تمرکز په دې ټکي وو کله چې ورځ، روښانه وخت، د شپې څخه اوږد شي، تیاره وخت، د لمر د دوو چوټو (ماسپینین) ترمنځ</p>

<p>Man versuchte, die lange Zeit eines Jahres durch einen Kalender mit kurzen Perioden zu unterteilen: in Monate und Wochen.</p>	<p>هڅه وشوه چې د يوه کال اوږده دوره په لنډو وختونو: مياشتو او هفتو سره په يوه کليزه وويشو.</p>
<p>Doch Berechnungen und Beobachtungen zeigten, daß sich mit solchen Einteilungen Schwierigkeiten einstellten. Auch die Orientierung an den Mondphasen brachte keine gute Lösung. Daher waren Kalenderreformen erforderlich.</p>	<p>خو محاسبو او کتنو وښودله چې د دې ډول ویشونو سره ستونزې رامنځته کيږي. د سپوږمۍ د پړاوونو پر بنسټ توقيف هم بڼه حل ندى وړاندې کړى. له همدې امله، د تقويم اصلاحات اړين وو.</p>
<p>Eine geschah im Rom der Antike von etwa 2.000 Jahren: der julianische Kalender, der sich an dem Sonnenstand orientiert. Dabei flossen auch frühere Überlegungen aus dem Ägypten der Pharaonen ein. Seit damals ist der 1. Jänner der Beginn des Kalenderjahres.</p>	<p>يوه پيښه شاوخوا 2000 کاله دمخه په لرغوني روم کې پېښ شوه: د جولین تقويم، کوم چې د لمر موقعيت پر اساس دى. د فرعونانو د مصر څخه مخکيني نظرونه هم شامل شوي. له هغه وخت راهيسې، د جنوري لومړۍ نيټه د تقويم کال پيل دى.</p>
<p>Vor etwa 400 Jahren wurde eine neuerliche Reform erforderlich. Ein Erlaß des damaligen Papstes in Rom führte den gregorianischen Kalender ein. Dieser Kalender ist bis heute allgemein gültig.</p>	<p>شاوخوا 400 کاله دمخه يو بل سمون اړين و. په روم کې د هغه وخت د پاپ لخوا يو فرمان د گريگورين تقويم معرفي کړ. دا کيلنډر اوس هم په عمومي توگه د اعتبار وړ دى.</p>
<p>Das Sonnenjahr dauert 365 Tage mit je 24 Stunden plus einen viertel Tag (sechs Stunden). Man bleibt aber beim Kalenderjahr mit 365 <u>ganzen</u> Tagen.</p>	<p>شمسي کال 365 ورځې دوام کوي چې هر يو يې 24 ساعته او د ورځې څلورمه برخه (شپږ ساعته) لري. مگر تاسو د تقويم کال سره د 365 بشپړ ورځو سره پاتې شئ.</p>
<p>Daher wird alle vier Jahre dem kürzesten Monat, der Februar, ein Schalttag, der 29.2., angefügt. So ein Jahr ist ein Schaltjahr, diese Jahreszahl ist ohne Rest durch vier teilbar. Das verhindert, daß im Laufe längerer Zeit wieder unerwünschte Verschiebungen des Kalenders eintreten.</p>	<p>له همدې امله، په هرو څلورو کلونو کې، د لیب ورځ، د فبروري 29، د فبروري ترټولو لنډه مياشت کې اضافه کيږي. د دې په څير يو کال د لیب کال دى؛ دا کال د پاتې کيدو پرته په څلورو سره ویشل کيږي. دا په تقويم کې د ناغوبنتل شوي بدلونونو مخه نيسي چې د اوږدې مودې لپاره بيا پيښيږي.</p>

Höre dir den Text an (MP3)
متن ته غوږ شئ

diese Seite
دا پاڼه

zur Kapitelseite verschiedene Texte
د څپرکي پاڼې ته

Neujahrstag – 1. Jänner – Wörter د نوي کال ورځ - د جنوري لومړۍ - کلمې

der Ablauf die Abfolge	پروسه ترتیب
das Wetter die Witterung das Klima	هوا هوا اقلیم
das Zentrum zentrisch	مرکز متمركز
geozentrisch die Erde als Zentrum das Geozentrum	جيو متمركز ځمکه د مرکز په توګه جيو مرکز
heliocentrisch die Sonne als Zentrum	هیلېو سنټریک لمر د مرکز په توګه
die Antike die Epoche das Zeitalter	لرغونۍ زمانه دوره
der Kreis um etwas kreisen die Kreisbahn	حلقه د یو څه شاوخوا ګرځي ګردي لاره
die Ellipse die ovale Kurve	بیضوی برخه بیضوی وکر
gleich sein die Gleichheit die Gleiche	برابر وي مساوات ورته
sich orientieren die Orientierung	خپل ځان متوجه کړئ سمت
hoch – höher – am höchsten der Hochstand / der Höchststand der Tiefstand / der Tiefststand	لور، لور، لور څوکۍ / څوکۍ کنده/کنده
die Periode etwas ist periodisch	موده یو څه دوره ده
die Reform etwas reformieren	سمون یو څه اصلاح کول
der Erlaß / das Dekret	فرمان / فرمان
der Schalttag das Schaltjahr	د کودتا ورځ د لیب کال
eine Zahl teilen die Teilbarkeit der Rest – restlos	یو شمیر تقسیم کړئ ویشل پاتې - په بشپړه توګه

Höre dir die Wörter an (MP3)
څېړي واورئ

diese Seite
دا پاڼه

zur Textseite
د متن پاڼې ته